

ralismo y democracia no son lo mismo, nos dice, pero son un matrimonio de conveniencia. En todo caso aunque sea más liberal que democrática está claro que no es por razones elitistas sino más bien escépticas. Ella no desconfía de las masas para fiarse de las élites sino que sencillamente no contempla esta diferencia. Quizás sería interesante comparar su teoría de la democracia con la de Chantal Mouffe, que insiste en la necesidad de contemplar las pasiones humanas y ver la democracia como un escenario para

resolver los conflictos sin negarlos ni plañearse la eliminación del contrario.

Es, en conclusión, una lectura recomendable, más interesante en algunas partes que otras, pero que en todo caso nos permite pensar sobre un tema, el de la injusticia, que pocos han tratado con su rigor.

Luis Roca Jusmet

Universitat Autònoma de Barcelona

MILNER, Jean-Claude (2005)

La politique des choses

París: Navarin Editeur

L'any 2003 es produeix a França un terrabastall important entre la «petita burgesia intel·lectual». Aquest terrabastall esdevindrà amb el temps «una novetat en el control social» sota el significant «avaluació». Heus aquí el punt d'arrencada de l'anàlisi de Milner sobre «la política de les coses».

El 8 d'octubre del 2003 els parlamentaris francesos de dreta i d'esquerres voten un text (*l'amendement Accoyer*) que pretén controlar les així anomenades «professions psy» arreu del país. Segons Milner, aquest fet no tindria, en si mateix, gaire abast històric. Sí, en canvi, tindrà abast històric la batalla que desencadenà en la defensa de la llibertat de pensament: d'aquesta manera s'engegà una mobilització que mogué la burgesia intel·lectual per primera vegada *per causa sui*. La decepció per l'esquerra fou immensa: la petita burgesia, que havia «llançat tots els moviments importants, des de 1789 fins a 1968, mesurà la seva humiliació» (Milner: 9) L'«esmena» Accoyer revelà un fet flagrant: que les mesures legislatives podien ser no únicament injustes sinó també basades en els prejudicis. En el cas d'Accoyer, els prejudicis contra

la psicoanàlisi i «qualsevol altre discurs que se n'autoritzi» (pàg. 6).

Milner aprofita els fets legislatius del 2003 i les protestes que se'n derivaren per generar una anàlisi de la crisi de la política a partir del problema de l'avaluació, definit no pas com una paraula sinó com un imperatiu (un mot d'ordre) en la política. «L'avaluació dels avaluadors no indica un concepte, sinó una pràctica d'aparell; no és interna al saber teòric, sinó externa; no requereix cap saber determinat, ni teòric ni empíric» (pàg. 10). Hi ha, en el funcionament social i polític de l'avaluació, una dimensió que esbirra el diàleg social i converteix el govern en un govern de coses. La crítica de Milner, com sempre, és punyent i colpidora:

«De fet, la ideologia de l'avaluació serveix per a tot, amb la condició de no sortir-ne. Serveix fidelment tant els defensors més aferrissats del liberalisme econòmic com les tendres ànimes humanistes, somniadores d'una distribució ètica i justa; tan aviat manté els privilegis adquirits com també prepara les reformes més imprudents. (...) Però més enllà d'això, projecta intervenir fins al més íntim i més secret de la vida dels individus. No ens

hem d'enganyar; l'*amendement* Accoyer s'ocupava de les professions psy; unes professions, podríem dir, que només s'interessen a si mateixes. Però el que està realment en joc va molt més enllà. Per mitjà dels psy, es busca fer saltar la barreira fràgil que protegeix el secret dels individus. S'anuncia en veu alta que s'avaluarà les professions, però l'objectiu és un altre. Es tracta d'avaluar cadascú. Avaluar els éssers parlants, en massa i en detall, avaluar-los en cos i ànima, d'això se'n diu un control» (pàg. 13).

Per què defensar, a l'època de WikiLeaks, el «dret al secret»? La raó fonamental que esgrimeix Milner és que només el secret «assegura la desconnexió entre el singular i el col·lectiu». Si la intimitat o la singularitat de l'individu es fa visible sota la «normativa» o «l'estàndard» del grup, siguin quines siguin les demandes i la legitimitat de qui les defensa, es produeix un clima de totalitarisme impotent per «resistir la força del control»:

«L'avaluació generalitzada posa mà a tot el que existeix, per transformar-lo en una immensa botiga de coses avaluable» (pàg. 16-17).

Milner desgrana la crítica a la societat de l'avaluació i del control amb la distinció, que aprofundirà en les següents obres dedicades a la política, entre «política de les coses» i «política dels homes». La promesa política de la pràctica avaluadora és assegurar que, finalment, «les coses podran governar» (pàg. 19). Podran governar-se a si mateixes i governar també els homes. Heus aquí el «punt de bifurcació entre utopia social i tecnocràcia», inspirada en l'ideal positivista del segle XIX: «Les coses decideixen en substitució dels homes.» A mig termini, la política de les coses ens dispensa de qualsevol política. Aquesta dispensa de la política afavoreix especialment els polítics. En el discurs de la política, l'argument de l'inevitable entès com «l'ordre de les coses» ha esdevingut en els darrers anys el principal motiu del discurs polític. Amb la crisi

econòmica tot plegat ens resulta estranyament familiar: «Sigui quin sigui l'estil que utilitzen, uns i altres comparteixen el mateix projecte: presentar-se com els interpres fidels, desllomar-se en explicar als pobles astorats el que són les injuncions de les coses» (pàg. 22).

Milner assenyalà l'origen del totalitarisme de l'avaluació en tres eixos: 1. la democràcia d'Occident; 2. el món anglosaxó; 3. l'economia de mercat. Tanmateix, l'avaluació no és un episodi nou en la història de la política: Stalin fou un excel·lent governant de les coses, inspirant-se en el marxisme. La democràcia moderna, que defensa punts de vista confrontats a Stalin, retorna el govern a les coses. En aquest punt, dirà Milner, «trenca absolutament amb tot el que s'havia considerat democràcia, des de l'Antiguitat fins a la Revolució Francesa. (...) Tocqueville l'havia descrit; Balzac, Dickens i Baudelaire, també: l'emergència d'una societat humana que no sigui altra cosa, en el seu conjunt, que la Cosa social, formada per una miríada d'associacions, agrupaments, solidaritats que són coses, animades per la força d'inèrcia del seu moviment intern. Res més lluny de Pèricles i de Rousseau» (pàg. 25).

La democràcia actual és una «democràcia verbal» dirà Milner, en mantenir, malgrat tot, el mot *democràcia* en aquesta nova situació. «Precisament perquè és verbal, pot establir el govern de les coses i fer-lo passar per un progrés del gènere humà» (pàg. 25). La democràcia verbal defensa la igualtat substancial –no pas formal– perquè és el tipus d'igualtat que convé a les coses. De manera que els éssers parlants (*êtres parlants*) podran ser comensurables i substituïbles, en entrar a l'espai de l'avaluació. L'avaluació «instal·la la transformació dels homes en coses» (pàg. 27). La igualtat en la societat de l'avaluació és la igualtat dels grans de sorra, que són «indefinidament substituïbles perquè són indiscernibles» (pàg. 27). Heus aquí una manera d'acusar la democràcia

d'haver-se convertit tan sols en la ressonància d'una paraula, que ningú no vol menystenir i que encobreix un inconfessable totalitari: «La transparència absoluta requereix el dissimul absolut» (pàg. 28).

L'avaluació es presenta com un «nou humanisme» que permetrà a la societat fer-se més justa, més transparent, més igualitària, i, sobretot, més segura. L'etiqueta «avaluació» en serà la garantia.

El mot *Europa* també quedarà tocat per l'equívoc de la política de les coses: Milner fa referència als «euròcrates» dedicats en la seva vocació a convertir-se en afàsics. De la mateixa manera que amb el mot *democràcia* el mot *Europa* s'inverteix: sota el nom s'abandona la facultat d'anomenar. Milner utilitza paraules com *afàsia*, *balbotejos* i *recriminacions* per referir-se al reguitzell de coses dites pels polítics proeuropeus.

A la pràctica, però, està clar que les coses «no diuen res». En tot cas, altres parlen en el seu lloc. De manera que sorgeixen els «portaveus» de les coses, que no són altra cosa que portaveus de si mateixos: l'home de partit; l'home de portafoolis; el responsable dels sondejors; els experts en l'ampli ventall de tipologies anglòfones.

L'assaig de Milner ens permet analitzar el rerefons d'un fenomen del qual hem fet experiència directa els darrers anys, particularment en àmbits acadèmics. Un fenomen que ens fa pensar en les escorialles de la democràcia verbal en una època de crisi de la política.

Anna Pagès

Universitat Ramon Llull

MILNER, Jean-Claude (2011)

Pour une politique des êtres parlants. Court traité politique 2

París: Verdier

En aquest «segon tractat sobre política», i després de *La política de les coses* (2005), Milner planteja la possibilitat de reduir aquest afer a mínims (*une politique minimale*). La política de mínims té un punt d'origen i un punt d'arribada: els éssers que parlen (*êtres parlants*). Quan aquest punt s'oblida el discurs polític s'extravia, transformant-se en una xerrameca superficial de «representacions maximalistes».

Hi ha una frase essencial que travessa aquesta obra, atribuïda a Napoleó en una conversa amb Goethe a Erfurt: «Què ens importa avui el destí? El destí, és la política». Milner aborda la qüestió de la política des d'aquesta frase, amb aquesta frase, que utilitza com un «taulell de desxiframent» amb la finalitat d'analitzar el *parlar política*.

El codi per desxifrar la política funciona per a Milner a partir de quatre

punts cardinals: 1. Parlar política; 2. El modern i el defora de la política (*hors politique*); 3. Anatomia de la discussió política; 4. Sortir de la discussió política.

Per a aquests quatre apartats, Milner formula una tesi explícita: la política és un materialisme dels cossos parlants. Aquest materialisme, a Europa continental, amb la modernitat, s'ha traduït en una pràctica anomenada *discussió política*. Tanmateix, la política existeix en la mesura que sigui «parlada». La «política és un art de parlar política» (pàg. 9). La condició per *parlar política* és preguntar-se «si la raó del més fort és la millor» (p. 9). Actualment, la política s'ha convertit, com en altres temps la religió, en un àmbit «obscur i confús». La por tampoc ajuda a que es pugui *parlar política*. La connexió entre política i paraula esdevé, per tant, un fonament essencial per a